

۱۴۹۵۱۰۷

حکایت شیخ صنعان

از

منطق الطیر عطار نیشابوری

با تفسیر و شرح باره داستان

و شرح ابیات آن

تألیف

دکتر رضا اشرف زاده

اشراف الملل

۱۶۷/۳

سرشناسه : عطار، محمدبن ابراهیم، ۹۵۳۷ - ۹۶۲۷ ق.
 عنوان و نام پدیدآورنده : حکایت شیخ صنعان از منطق الطیر عطار نیشابوری با تحقیقی
 درباره داستان و شرح ابیات آن/ تألیف دکتر رضا اشرف زاده.
 مشخصات نشر : تهران : اساطیر، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری : ۱۲۸ ص (انتشارات اساطیر، ۱۶۷)
 شابک : 3 - 065 - 331 - 964 - ISBN 978
 فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا
 موضوع : شعر فارسی -- قرن ۷ق.
 موضوع : منظومه های عرفانی -- قرن ۷ق.
 ستاسه افزوده : اشرف زاده، رضا، ۱۳۲۶ -
 رده‌بندی کنگره : ۹ش۹/۴۹/۱۲ PIR
 رده‌بندی دیویی : ۲۳ / ۸۱۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۷۵۱ - ۷۳م

قیمت : ۱۵۰۰۰ تومان

انتشارات اساطیر

حکایت شیخ صنعان

سروده فریدالدین عطار نیشابوری
 تحقیق و توضیح : دکتر رضا اشرف زاده
 چاپ اول : ۱۳۷۳
 چاپ سوم : ۱۳۹۶
 خروغ چینی : صدقیان
 لیتوگرافی و چاپ : دیبا
 خطاطی روی جلد : کاوه اخوین
 شمارگان : ۵۵۰ نسخه
 شابک : ۳ - ۰۶۵ - ۳۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸
 حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

دفتر مرکزی : میدان فردوسی، ابتدای ایران‌شهر، ساختمان ۱۰ (پلاک ۸ جدید)
 نمایشگاه کتاب اساطیر : کریمخان، بین ایران‌شهر و ماهشهر، پلاک ۱۲۸
 تلفن : ۸۸۲۱۴۷۳ - ۸۸۳۰۰۱۴۸ - ۸۸۳۰۱۹۸۵ نمابر

فهرست مندرجات

۹	پیشگفتار
۱۳	شیخ صنعان
۱۳	الف: درباره شیخ صنعان
۲۳	ب: مضمون این حکایت
۲۹	حکایت شیخ صنعان
۶۹	تعلیقات (شرح ابیات)

پیش‌گفتار

شیخ فریدالدین محمد بن ابراهیم عطار نیشابوری (۵۳۹ - ۶۱۸) از برجسته‌ترین عارفان، شاعر و شاعران عارف ایران است. سخن او، شعله‌ای است که جان متعارفان را گرم می‌کند و آنها را به گرم‌روی در وادی بی‌پنه عرفان، وامی‌دارد.

کلام او، تازیانه اهل دل و لعل است که خوانندگان را به شتاب، از راه پرپیچ و خم عرفان می‌گذراند و آنها را به مقصد می‌رساند.

یکی از خصوصیات برجسته این شاعر بزرگ این است که خوانندگان خود را با سرودن داستان‌هایی، به مطالب پیچیده و سنگین عرفان، آگاه می‌کند. میزان حکایاتی که عطار نیشابوری در این آثار منظوم خویش به کار گرفته است بالغ بر ۸۵۰ داستان - کوچک و بزرگ - می‌شود که در این بین زیباترین و دلنشین‌ترین این داستان‌ها، داستان شیخ صنعان است که به جهت پرداخت داستان و چه توصیفات زیبا، در صدر این داستان‌ها قرار دارد.

داستان شیخ صنعان، در کتاب منطق‌الطیر - زیباترین و سمبولیک‌ترین کتاب‌های عطار - آمده است همه داستان بالغ بر ۴۰۹ بیت می‌شود.

این داستان از ص ۶۷ کتاب منطق‌الطیر تا قریب به آخر صفحه ۸۸، چاپ سید صادق گوهرین و از صفحه ۱۵۴ تا ۱۹۴ چاپ دکتر احمد رنجبر را شامل می‌شود.

شروع این داستان، هنگامی است که مرغان «نسبت» خود را با سیمرغ از
 هدهد پرسیده‌اند و هدهد، با زیرکی و دانایی و شناسایی خویش، نسبت آنها را با
 سیمرغ بیان کرده است که:

توبدان، کانگه که سیمرغ از نقاب	آشکارا کرد رخ چون آفتاب،
صد هزاران سایه بر خاک او فگند	پس، نظر بر سایه پاک او فگند
سایه خود کرد بر عالم نثار	گشت چندین مرغ هر دم آشکار
صورت مرغان، عالم سر به سر	سایه اوست، این بدان، ای بی هنرا

منطق الطیر / ۶۱

چون مرغان، این «اسرار کم» را نیک پی بردند،

زو بهر رسیدند کمان اسرار کار
 و هدهد، جوابی زیبا به مرغان می‌داد:

هدهد رهبر چنین گفت آن رمان	هر که عاشق شدنیدیشد ز جان...
عاشق آتش بر همه خرمن زند	ره بر فروش نهند او تن زند
درد و خون دل بیاید عشق را	قصه است کل بیاید عشق را
ساقیا، خون جگر در جام کن	گر ندان، درد، از ما وام کن
عشق را دردی بیاید پرده سوز	گاه جان را پرده در گه پرده دوز
ذره‌ای عشق از همه آفاق، به	ذره‌ای درد از همه عشاق، به
عشق مغز کاینات آمد مدام	لیک نبود عشق، بی دردی تمام
قدسیان را عشق هست و درد نیست	درد را جز آدمی در خورد نیست
هر که را در عشق محکم شد قدم	در گذشت از کفر و از اسلام هم...
پای در نه همچو مردان و مترس	در گذار از کفر و ایمان و مترس
چند ترسی؟! دست از طفلی بدار!	باز شو چون شیر مردان پیش کار!

گر تو را صد عقبه ناگاه اوفتد باک نبود، چون در این راه اوفتد.

منطق الطیر، ۶۶

و داستان شیخ صنعان به دنبال این مطلب آغاز می‌شود.

* * *

در مدت چند و چندین سالی که بنده در دانشگاههای مختلف، درس منطق الطیر، تدریس می‌کند همراه با خواندن و شرح متن اصلی کتاب منطق الطیر، شایسته دانشجویان را برای خواندن و فهم داستان شیخ صنعان می‌دیدم، می‌گفتم دانشجویان درخواست می‌کردند که لااقل متن را برای آنها فقط بخوانم.

وقتی که داستان خوانده، تفسیر می‌شد برق شادی را در چشمان آنان می‌دیدم. این شوق، سبب شده درباره شیخ صنعان تحقیقی جدی صورت گیرد و خود داستان نیز با توجه به همه نسخه‌های چاپی و بعضی نسخه‌های خطی، تصحیح شود و متن مُنقَح و ویراسته‌ای، همراه با شرح مختصری از بعضی ابیات داستان، به آنان عرضه شود، تا لااقل با خواندن متن زبانی داستان و رفع بعضی از مشکلات آن، بتوانند از آن بهره بیشتری ببرند.

بنابراین، چون این مختصر، برای دانشجویان تهیه شد، آن را هم به دانشجویان عزیزم که همواره با شوق و لطف خویش مشوق این حشر بوده‌اند، تقدیم می‌کنم.

از انتشارات اساطیر نیز که بر آن شد که این مختصر را چاپ و در دسترس دانشجویان قرار دهد سپاسگزارم.

دکتر رضا اشرف‌زاده

بهمن ماه ۱۳۷۲